TOESPRAAK VAN RIA BECKERS

T.G.V DE EERSTE VERGADERING VAN DE GROEN LINKSE RAAD, 27-2-1990 TE UTRECHT

"Misschien is de aarde wel omgerold.

Is de poolgrens verlegd toen ik sliep. Alles wat waar was is anders geworden. Wie ben ik nog ?"

Deze regels uit een eindejaarsgedicht van Mischa de Vreede lijken links rond de jaarwisseling '89-'90 op het lijf geschreven. Verwarring en twijfel alom. Een groot debat in de Balie over "het gelijk van rechts ?". Collectieve boetedoening. Volgend jaar, zo wordt al voorspeld, wil niemand meer links genoemd worden.

Vandaag zal de Eerste Raad van Groen Links (!) lijnen uitzetten voor een toekomstig Europa-beleid. Ook bij ons is daar heel wat aan vooraf gegaan. Ik wil daar toch iets over zeggen. Het zou te gemakkelijk zijn het verleden nu maar te laten voor wat het was. Hebben we zitten slapen ? Is alles wat waar was anders geworden ? Wie zijn wij nog ?

In elk geval heeft de democratiseringslawine in Oost Europa ons totaal verrast. Ademloos keken we toe, hoe de burgers daar in een paar maanden tijd hebben gebroken met een systeem van dwang en repressie, met hun hele na-oorlogse geschiedenis. We vereenzelvigen ons met diegenen die dat heroische gevecht hebben gevoerd. Met de tienduizenden op de pleinen, die wensen af te rekenen met communisme en socialisme. We 'gaan er naar toe om te praten met "onze" politieke vrienden . De vraag die ons wordt gesteld is: met welk recht ? Hoe was jullie verhouding met de machthebbers daar ? In hoeverre hebben jullie mede schuld aan het instand houden van ,zoals de DDR-burgers zeggen, de Grote Leugen? Ik kan die vraag niet voor ons allemaal afdoende beantwoorden, dat zal ieder voor zich moeten doen, we hebben nu eenmaal nog geen gemeenschappelijke geschiedenis. Maar ik zal een poging doen.

Er zijn verkeerde beoordelingen gemaakt. Ook recent nog. De PPR schortte haar officiële contacten met Roemenië begin '88 pas op, nadat een hevige discussie was losgebarsten over een reis van

partijbestuursleden. En de CPN was in oktober vorig jaar nog aanwezig bij de viering van het 10-jarig bestaan van de DDR.

Onze partijen hadden velerlei relaties met Oost-Europa. Via partijen, via kerken, via niet-officiële groepen en individueel. De autoriteiten wisten dat. Bij elk officieel contact waar ik zelf van weet de afgelopen 15 jaar -en dat betreft niet alleen mijn eigen partij-, is benadrukt dat ontspanning en mensenrechten niet zonder elkaar kunnen. Of zijn, met stille diplomatie en vaak met sukses, individuele zaken van mensenrechten aan de orde gesteld.

Met diegenen die suggereren, dat aan het afbreken van vijanddenken de mensenrechten zijn geofferd, ben ik het oneens. Dat verwijt treft ook de miljoenen mensen, die aan het begin van de jaren tachtig in Oost en West demonstreerden tegen de kernwapens. Ook dat verzet kwam als een lawine. Bijna van dag tot

dag liet men zich minder gelegen liggen aan de superioriteitsbelangen van de eigen grootmacht. Groeide het

besef dat er veel meer op het spel stond dan dat: wel of niet een nucleaire slagveld, wel of niet een toekomst voor Europa. Dat is een doorbraak geweest. En niet alleen in de bewapeningswedloop. Naar mijn overtuiging is het juist deze vredesbeweging, die definitief afrekende met het vijanddenken, die mee de kiem heeft gelegd voor de democratisering van vandaag. Want dertig jaar koude oorlog, dertig jaar een gemeenschappelijke vijand, betekende voor de bevolking van Oost Europa isolement. En isolement blokkeert verandering. Hoezo, het gelijk van rechts ?

Is alles wat waar was anders geworden ? Nee, maar de Waarheid bestaat niet meer. De wereld is niet alleen getuige van het failliet van de éénpartijstaat en van de socialistische planeconomie. De ideologieën zelf zijn failliet: de Grote verhalen, de theorieen waaraan alles werd opgehangen en waarmee alles werd verklaard. De geschiedenis op weg naar de Heilsstaat betekende de heerschappij van de collectiviteit. En in naam van die collectiviteit werd het pluriforme en het creatieve verstiki^ werden de rechten van het individu verkracht en de leiders verheerlijkt. Het heeft lang geduurd. Want wie de "Waarheid" in pacht heeft, graaft zich in tegen kritiek en verliest het zicht op de werkelijkheid.

Niemand kan nog volhouden; de ideologie is goed, maar het systeem was fout. Dat zijn uitvluchten. Ideologieën die ertoe leiden dat in naam van welk hoger doel dan ook de meest elementaire mensenrechten worden geofferd aan de collectiviteit, moeten gewoon dood worden verklaard. De bevolking van Oost Europa heeft dit boek van de geschiedenis met een klap dichtgeslagen.

Voor sommigen van links Nederland is dat teveel van het goede.

Die zekerheid was hun leven. Ze vluchten in ontkenning. Anderen zijn begonnen aan een openbare boetedoening: de genante striptease van links, zoals Breedveld het noemt. Van Groen Links mag een evenwichtige reactie worden verwacht.

Immers, diegenen onder ons die ook met een Groot Verhaal hebben geleefd, hebben daarvan uit eigen beweging al jaren geleden afstand genomen. Meer dan dat; ze zijn inmiddels met anderen aan een nieuw hoofdstuk van de politiek geschiednis begonnen. Dat afstand nemen in een uiterst pijnlijk proces geweest, van ontmythologisering, demokratisering, nuancering en vernieuwing. Van verlammende discussies, scheuringen, nieuwe openheid en uiteindelijk nieuwe samenwerking. Laat dat genoeg zijn. De prijs is ruimschoots betaald. Die nieuwe politieke formatie is niet gebouwd op onttroonde ideologieën. "Wij hebben ons zelfrespect nog", zegt Ina in een intervieuw. Er is zeker reden om terug te kijken voor een genante striptease. Geen reden voor zelfkastijding.

Ik probeer de derde vraag te beantwoorden.- wie zijn wij nog? Wat is de uitgangspositie, wat zijn de mogelijkheden van Groen Links? In elk geval is de verklaring als zou Groen Links louter het gevolg zijn van electorale armoede en alleen een voortzetting zijn van Klein Links onder een andere naam, te smal. Ik zie Groen Links ;

1. als de erkenning van het falen van negentiende eeuwse ideologieën - zonder het waardevolle van bestaande tradities weg te poetsen-, de erkenning van de noodzaak van nieuwe antwoorden.

2. als onderdeel van een snel groeiende internationale beweging Ecoglasnost.

3. Als vierde politieke stroming.

Wie hierbij de wenkbrauwen fronst, leze Alain Touraine. In 1980 al schreef die zijn boek "L'après socialisme", dat zo begint; "Het socialisme is dood. Het woord figureert overal, in de verkiezingsprogramma's, de naam van de partijen en zelfs van de

Staten, maar het is zonder betekenis Getuigt het werkelijk

van respect voor een eeuw arbeidersbeweging een knieval te doen voor de prinsen, de politici en de technocraten die hun macht dekken met haar naam ?

Touraine signaleert drie nieuwe strijdtonelen, drie nieuwe bewegingen. De vrouwenbeweging, vooral als een beweging voor andere sociale normen en waarden. De beweging van het land tegen de staat; herlevend nationalisme, de strijd van de periferie tegen het centrum, tegen de burocratie. En de antitechnocratische beweging, globaal de milieubeweging. Het gaat nog altijd om economie, én voor ’t eerst om ecologie. Maar wat die bewegingen vooral gemeen hebben is dat ze gericht zijn op een andere cultuur. De teneur van zijn boek is: het liberalisme hervormde de Staat, het socialisme de industriële economie, de nieuwe bewegingen eisen een hervorming van de samenleving, van de sociale en culturele structuren. Het socialisme hoorde bij het industriële tijdperk, het postindustriële tijdperk stelt ons voor andere vragen, andere bedreigingen, andere uitdagingen. Het is een optimistisch verhaal. Maar binnen 10 a 20 jaar moet het wel gebeuren. (1930)

Dat is de kontekst waarbinnen Groen Links is ontstaan. Kijk maar naar wat we intussen zelf hebben gezegd, gedaan en geschreven.

Wat zijn onze mogelijkheden ?

De verbinding van Groen en Links zien wij als een noodzakelijk antwoord op de ecologische krisis en de nog altijd groeiende sociale ongelijkheid, nationaal en internationaal. Het één is niet op te lossen zonder het ander. Wij laten ons door Fukuyama geen keus opdringen tussen demokratisch socialisme en sociaal kapitalisme. Die derde productiefactor, natuur/mi1ieu, is door socialisme en kapitalisme veronachtzaamd, we moeten toe naar een nieuwe formule. Een concept van ecologische demokratie en demokratische economie.

Dat moet nader doordacht worden. Hoe komen we tot een groen BNP en groene groeicijfers ? Hoe beïnvloeden we productie en consumptiepatronen ? Hoe maken we de armen rijker en de rijken armer ? Wat willen we concreet met zeggenschapsverhoudingen en met de sociale en politiek ordening/kapitaalverschaffer, werknemer, consument, omwonende en overheden; van waterschap tot gemeenteraad, van provincie tot EG ? Hoe krijgen mensen weer greep op hun eigen leven ? Wat regel je collectief, wat dwing je af, wat doen de burgers zelf ?

Fukuyama maakt zich schuldig aan wat hij Marx verwijt.

Zijnanalyse is even beperkt. Milieu en Derde Wereld zijn nergens in zijn verhaal. Nationalisme en fundamentalisme werpt hij ver van zich af. Terwijl we met eigen ogen kunnen zien- en niet alleen in Oost Europa-dat nationale, religieuse. culturele aspiraties van volken een heel belangrijke rol kunnen spelen. Ook Fukuyama heeft een groot verhaal, een ideologie die hem blind maakt voor de werkelijkheid. Al moeten we toegeven dat de kombinatie liberale economie met democratie het moeilijken maakt

Maar de overwinning van het kapitalisme in Europa ? Het kan best zijn. Maar de werkelijkheid is dan wel dat driekwart van de wereld in armoede leeft, dat het milieu in ontwikkelingslanden ontoelaatbaar verslechtert, dat wij omkomen in auto’s, afval, mest en gif; dat minderheden en oudere werklozen geen schijn van kans hebben, dat er armoede is in de rijkste landen van de wereld en misstanden in verpleegtehuizen, dat New York City 60.000 daklozen telt en dat in Washington de mannen nog minder oud worden dan in Bangla Desh, dat discriminatie en racisme aan de orde van de dag zijn. Hoezo het gelijk van rechts ?

Wie hierin echt verandering wil brengen, loopt vooralsnog stuk op de grote consensus. In Nederland 103 van de 150 kamerzetels. "Dat kan niet, want dat gaat ten koste van onze groei, van onze welvaart." En zo begon Jan Pronk bij de begrotingsbehandeling Ontwikkelingssamenwerking niet te zeggen, dat het regeerakkoord op drie punten inadekwaat was: de omvang van de hulpgelden, de nog steeds groeiende vervuiling van de begroting -doordat er uitgaven op staan die er niet horen, de opvang van asielzoekers bijvoorbeeld- èn de kwaliteit van de hulp. Vervolgens bleek hij uitermate

bezorgd, dat de enorme economische en financiële aandacht van de EG voor Oost Europa de Derde Wereld nog verder achterop zou brengen. Om daarna te verzekeren dat hij voor de Ontwikkelingslanden het tij wilde keren.

Dat kan dus niet. Tenzij Nederland er heel anders aan gaat staan. Groen Links is de enige die dat' geluid kan laten horen en daarvoor ook konkrete voorstellen heeft.

En de Cultuur-politieke kant van Groen Links ? Die ommekeer in de samenleving ?

Nog één keer Touraine;

"Het gaat er niet alleen om een politiek te definiëren, maar ook over ons leven te denken en keuzes te maken. We vertrekken vanuit te vertrouwde woorden en landschappen. We riskeren verloren te lopen, meegenomen door gebeurtenissen die we door de oude verhalen hebben afgeleerd te begrijpen. Het is dus nodig onze situatie helder te definiëren, om de moed te vinden vrij te denken en te handelen volgens onze diepste overtuigingen...een toekomst bewoonbaar te maken die we hebben geschapen, maar die nauwelijks beginnen te ontdekken."

Ik denk dat op een persoonlijke, menselijke manier met politiek bezig zijn heel belangrijk is. Het is niet toevallig dat een soortgelijk pleidooi als dat van Touraine nu opklinkt in Tjechoslowakije en in Israël.

Vaslac Havel in zijn huldigingsrede als president: "het ergste is dat we leven in een verdorven morele omgeving. Moreel gezien zijn we ziek, want we hebben ons aangewend iets anders te zeggen dan te denken. We hebben geleerd nergens in te geloven, ons niet bewust te zijn van anderen, alleen voor onszelf te zorgen.

Begrippen als liefde, vriendschap, medelijden, deemoed en vergeving hebben hun diepte en betekenis verloren. We kunne niet alles de voorgaande regeringen in de schoenen schuiven, niet alleen omdat dat de waarheid geweld aan doet, maar ook omdat dat afbreuk doet aan de plicht waar nu elk van ons voor staat. De plicht om zelfstandig, in vrijheid, weloverwogen en snel te handelen.

En Amos Oz ("Israels angst," Volkskrant 13 jan'90):

"Zowel rechts als links zie ik mensen koken van morele woede of beven van angst over wat beide kanten zien als "een dreigende morele ondergang". Uit tactische overwegingen als het ware, geven ze er de voorkeur aan hun morele nood te maskeren met praatjes over "een realistische" of "onrealistische aanpak" of "wat wel of

niet practisch is" In plaats van openlijk te zeggen: "hier

heb ik de grens bereikt van mijn morele integriteit, verder kan ik niet gaan ", zeggen mensen : "de supermachten zullen dit niet

toestaan" of juist "de buitenwacht went er wel aan en slikt het wel of "het zal leiden tot massa-emigratie" of: "het zal de

immigratie bevorderen", enzovoort, enzovoort. Een voorbeeld: bij het idee de Arabieren te verjagen en te verbannen, leugenachtig aangeduid ais overplaatsing, kun je fatsoenlijke, humane, ruimdenkende mensen horen mompelen : "dat is geen mogelijkheid, want het zal tot een vreselijke oorlog leiden " of "dat laat de beschaafde wereld niet toe." Terwijl we met opgeheven hoofd resoluut en simpel zouden moeten zeggen : "Geen sprake van. We laten jullie de Arabieren niet verdrijven, al moeten we land en leger ervoor in tweeen delen. Al moeten we voor de vrachtwagens gaan liggen. Al moeten we de bruggen opbiazen. Je kunt een massa- deportatie wel vergeten, omdat wij die zullen tegenhouden."

Kortom: de kenmerken van Groen Linkse politiek zouden kunnen zijn: Vrij durven denken en handelen. Vanuit jezelf praten, naar je eigen morele maatstaven. Je niet schamen voor je politieke idealen; die heb je nodig als je mensen wilt inspireren. Vriendschap, die afstand genoeg laat voor faire critiek zonder anderen in de grond te stampen, want macht krijf je door samen vorm te geven aan ideeen. Geen navelstarende partij, maar een naar buiten gerichte open beweging. Geen alles omvattende, allesbepalende ideologie maar een veelkeurig en veranderend ideengoed. Niet opereren als Het Alternatief, maar werken met een hele reeks min of meer samenhangende, als het kan verrassende, alternatieven. Geen voorhoedepretenties, geen pretenties voor iedereen te moeten

regelen en zorgen, maar mensen aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid en konkreet keuzes bieden.

Ik heb aan het begin van dit verhaal veel gezegd over de partijen van Groen Links. Dat ging over het verleden. Nu gaat het over vandaag en de toekomst. Nu hebben we onze onafhankelijken hard nodig.

Voor de tweede keer sinds 1977 wordt links in de verdediging gedrukt. CDA, PvdA en VVD gaan steeds meer op elkaar lijken. Buurmeyer vraagt om sankties tegen oudere werklozen, die weigeren een half jaar zoetgehouden te worden. Brinkman maakt zich zorgen om de achterstelling van Nederlanders bij buitenlanders. De VARA houdt zich uitvoerig bezig met "wijdverbreide" fraude van uitkeringsgerechtigden. len Dales gaat door de knieen voor Van de Broek, die niet wil dat de LOTA-gemeenten een voorkeursbeleid voeren tegen de apartheid. Dat mag niet van van de Broek, dat is Rijksbeleid en het Rijk geeft het wel weg aan Europa. Een andere PvdA Minister ontraadt elke verlaging van de defensieuitgaven voor 1990. Van Mierlo heeft op het kabinetsbeleid nauwelijks kritiek. Hij ziet meer in staatkundige hervormingen. Maar die lossen weinig op als de politiek niet verandert.

Het moet mogelijk zijn vanuit onze woede te getuigen, vanuit onze idealen te insprireren en vanuit deskundigheid en vindingrijkheid met precies die voorstellen te komen, die dat zelfgenoegzame